

บทบาทสตรีในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตา

กรณีศึกษากลุ่มวานีตา

The role of women in wanita community enterprise

นายอัมรินทร์ สาลี

อาจารย์ ดร.ศิริรักษ์ นิตส์น็อก

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษาบทบาทสตรีในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตา ๒. เพื่อเสนอแนะบทบาทสตรีสำหรับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งตามรูปแบบการวิจัย เป็น ๑ ประเภท ดังนี้ ๑. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ ได้แก่ แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นประเด็นสนทนา เพื่อให้ได้ข้อมูลบทบาทสตรีในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัยพบว่าสถาบันวานีตาฯ ก่อกำเนิดมาจากการที่ชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสตรี ซึ่งต้องปรับตัว เป็นอย่างมากกับบทบาทที่เปลี่ยนไปเมื่อต้องกลายมาเป็นผู้นำของครอบครัวที่ต้องเป็นเสาหลักในการหารายได้ วัตถุประสงค์ของสถาบันวานีตาฯ คือการมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำของสตรีพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) โดยมีแนวคิดในการสร้างจุดเชื่อมประสานกลางในงานส่งเสริมกลุ่มอาชีพและสร้าง ศักยภาพทางเศรษฐกิจของสตรีในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลักษณะการให้ บริการแบบครบวงจร ตั้งแต่การเป็นแหล่งเรียนรู้ เพิ่มพูนศักยภาพ/องค์ความรู้ รวมทั้งพัฒนาทักษะในด้านธุรกิจและ ภาวะผู้นำของสตรี นอกจากนี้จะดำเนินการเชื่อมต่อกับภาคเอกชนและธุรกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อ สนับสนุนการเปิดตลาดใหม่ให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรี นอกจากการเสริมสร้างรายได้ สถาบันวานีตาฯ ยังคงเน้นการสื่อสารที่สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวของวิถีชีวิต และวัฒนธรรม ผ่านรูปแบบของสินค้าที่หลากหลายที่มาจากกลุ่มอาชีพสตรีในสามจังหวัดชายแดนใต้ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

บทความเรียงจากการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง บทบาทสตรีในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตา กรณีศึกษากลุ่มวานีตา ซึ่งได้ผ่านการสอบเรียบร้อยแล้ว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.ศิริรักษ์ นิตส์น็อก

นักศึกษาปริญญาโท โครงการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (กลุ่มวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

นับตั้งแต่ เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จากเหตุการณ์ปล้นปืนกว่า 300 กระบอก เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2547 ณ ค่ายปี่เล็ง อำเภोजะเอยีร์ จังหวัดนราธิวาส จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 18 ปี ที่พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเกิด ภาวะความรุนแรงในลักษณะยืดเยื้อเรื่อย ไม่มีท่าทีที่จะสงบลงของความรุนแรง นับแต่นั้นเป็นต้นมาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ปลายด้ามขวานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ไม่เพียงแต่จะสร้างความสูญเสียทั้งชีวิตและกำลังใจในฟากฝั่งของเจ้าหน้าที่ แน่นอว่ามันส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มผู้หญิงที่ต้องก้าวข้ามทั้งความเศร้า การเปลี่ยนแปลงบทบาทจากแม่บ้านที่ดูแลสมาชิกในครอบครัวให้กินอิ่ม นอนหลับ และเติบโต ผู้การเป็นผู้นำที่ต้องเป็นเสาหลักในการหารายได้ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ก่อกำเนิดศูนย์ธุรกิจเพื่อสังคมเล็กๆ นามว่า ‘วานิตา (Wanita)’ กับความเชื่อที่ว่าศักยภาพของผู้หญิงจะสามารถสร้างประโยชน์ในมิติเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยมีปลายทางคือการสร้าง ‘สันติภาพ’ ให้เกิดขึ้น

“วานิตา” คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมของสตรีผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่รวมตัวกันเพื่อผลิตผลงานหัตถกรรมจักสาน และสินค้าที่แปรรูป ก่อตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนวานิตา โดยใช้งานกราฟท์เป็นที่เยียวยาจิตใจพร้อมกับการสร้างรายได้ให้ชุมชนและส่งเสริมให้ผู้หญิงสามารถเป็นผู้นำในครอบครัว

วานิตา หรือ Wanita เป็นภาษามลายู แปลว่าผู้หญิง จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องเข้าสู่ปีที่ 12 ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุดคือผู้หญิงและเด็ก ผู้หญิงกว่า 2,800 คนต้องสูญเสียสามีและกลายเป็นหม้าย ในขณะที่เด็กอีกกว่า 8,000 คนต้องกลายเป็นกำพร้า ผู้หญิงเหล่านี้ต้องพลิกบทบาทตัวเองจากแม่บ้านขึ้นมาเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจที่ต้องหารายได้มาเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวและต้องแบกภาระหน้าที่มากขึ้นกว่าแต่ก่อน ในขณะที่กลุ่มผู้หญิงเองก็ขาดแคลนทั้งทุนทรัพย์ ทุนความรู้ และไม่สามารถเข้าถึงตลาดใหม่ๆ ได้ ศูนย์ธุรกิจเพื่อสังคมวานิตาจึงเกิดขึ้นจากความร่วมมือขององค์กรอ็อกแฟมและภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อช่วยเพิ่มพูนศักยภาพของกลุ่มอาชีพผู้หญิง และเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่และภาคส่วนต่าง ๆ ที่ต้องการสนับสนุน ช่วยสร้างพื้นที่ในการสื่อสารที่สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราววิถีชีวิตที่ต้องต่อสู้ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้หญิง และความมุ่งมั่นที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้นท่ามกลางภาวะความไม่สงบในพื้นที่ รวมถึงการนำเสนอสินค้าของกลุ่มอาชีพผู้หญิงที่มีคุณภาพและเอกลักษณ์ของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น <https://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/77771>

วิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานิตามีเป้าหมายในการสร้างประโยชน์ทั้งในมิติทางสังคมและทางเศรษฐกิจไปพร้อมกัน โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและสภาวะแวดล้อมทางสังคมให้ดีขึ้น

เพราะเราเชื่อว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนคือการสนับสนุนให้ธุรกิจท้องถิ่นสามารถเติบโตไปพร้อมกับการดูแลสังคมและสิ่งแวดล้อม อีกแรงบันดาลใจที่สำคัญคือเราต้องการเห็นผู้หญิงเติบโตและมีความเข้มแข็ง เศรษฐกิจ สามารถบริหารจัดการชีวิตตัวเองและดูแลครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ เราเชื่อว่าพลังและความเข้มแข็งของผู้หญิงจะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นให้แก่พื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ได้อย่างแน่นอน มีการสร้างศักยภาพของกลุ่มอาชีพผู้หญิงและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ อาทิ การสร้างเครือข่ายที่ปรึกษาจากภาคเมือง (National's Mentor Network) - เชื่อมต่อกับสินค้าของกลุ่มอาชีพที่มีคุณภาพและเอกลักษณ์กับตลาดที่ใหญ่ขึ้น ผ่านทางผ่านเว็บไซต์ www.wanita.in.th และทาง Facebook: www.facebook.com/wanitase เพื่อให้คนนอกพื้นที่ได้เข้าใจและรับรู้เรื่องราวของคนในพื้นที่ และเป็นพื้นที่ในการโปรโมทสินค้าให้เป็นที่รู้จักและเข้าถึงตลาดมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์ที่รวบรวมองค์ความรู้เพื่อสร้างเสริมศักยภาพด้านการเป็นผู้นำและด้านธุรกิจเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนต่อไป <https://www.truelookpanya.com/knowledge/content/77771>

ปัจจุบันวานิตาได้ก้าวข้ามผ่านวิกฤตของพื้นที่และมาพร้อมกับความแข็งแกร่งและตัวตนที่ชัดเจนของ 4 ชุมชนที่เข้าร่วมอบรมตลอด 10 เดือนในโครงการกราฟที่ดั่งพิวเจอร์ ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านงานกราฟที่เริ่มทำเป็นคอลเลกชันครั้งแรก ซึ่งถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับชุมชน ผู้หญิงเปลี่ยนวิธีการสานและงานกราฟที่แบบดั้งเดิม ผู้การออกแบบคอลเลกชันที่เล่าเรื่องราววิถีชีวิตของแต่ละชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความชัดเจนผ่าน งานฝีมือที่ละเอียด พึ่งพิงร่วมถึงการดีไซน์ที่เข้าถึงคนได้ทุกเพศทุกวัย “เราเริ่มอบรมกับบริติช เคานซิลประมาณมกราคม โดยไม่แน่ใจเลยว่ารูปแบบการอบรมจะเป็นยังไง ทางบริติช เคานซิลให้เราเสนอมาก่อน 4 กลุ่มสำหรับการอบรม เราเลยเสนอย่านลิเกา กระจูด เตยปาหนัน และไม้ไผ่ซึ่งมีความแตกต่างกัน 4 รูปแบบ เรากับชาวบ้านคิดว่าน่าจะมีดีไซน์เนอร์มาออกแบบแล้วให้เราสานตามแบบทั่วไป พอไปอบรมกับทีมของบริติช เคานซิลและ Patapien มันไม่ใช่แบบที่เราคิดไว้ แต่คือการเอาแบบมาให้เราวิเคราะห์ วิเคราะห์ว่าสิ่งที่เราเห็น อะไรที่เราผูกพันเราก็จดเป็นตัวอักษร เราก็เห็นนะว่าชาวบ้านทำจริงๆ จดจริงๆ ลองทำรูปแบบใหม่ที่ไม่เคยทำ ขึ้นงานทั้ง 4 คอลเลกชันเกิดจากชาวบ้านที่เปลี่ยนวิธีคิดและแหกทุกกฎที่เค้าเคยทำมา” อามีเนาะห์ หะยิมะแซ ประธานวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานิตากล่าว (<https://www.britishcouncil.or.th/programmes/arts/crafting-futures/wanita>)

ดังนั้นการก่อตัวและบทบาทการทำงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานิตา ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจยิ่งที่ผู้หญิงสามารถก้าวข้าม “ความกลัว” จนกลายเป็นกลุ่มที่มีบทบาท เป็นกำลังทางสังคมที่สำคัญในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสตรีเหล่านี้เพราะเป็นกำลังอีกกำลังหนึ่งที่จะสร้างความหวังและเยียวยาให้กับผู้หญิงด้วยกัน และอาจเป็นส่วน “ประกอบสร้าง” ให้เกิดสันติภาพและความสันติสุขในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในอนาคต

คำถามการวิจัย

๑. สตรีมีบทบาทอย่างไรกับการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานิตา

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์2ประการด้วยกัน คือ:-

- ๑.เพื่อศึกษาบทบาทสตรีในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตา
- ๒.เพื่อเสนอแนะบทบาทสตรีสำหรับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตา

ขอบเขตการวิจัย

๑.ขอบเขตด้านพื้นที่

ตัวแทนสตรีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตา ตั้งอยู่ที่ตำบลจะบังติกอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

๒.ขอบเขตด้านประชากร

ประกอบด้วย

- ๑.ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตา
- ๒.เลขาธิการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตา
- ๓.ประธานชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตาชุมชน โศกพยอม จังหวัดนราธิวาส
- ๔.ประธานชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตาชุมชนบ้านทุ่ง จังหวัดปัตตานี
- ๕.ประธานชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตาชุมชนปายามมั่ง จังหวัดปัตตานี

๓.ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตุลาคม – พฤศจิกายน 2565

๔.ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตา และบทบาทของสตรีในการร่วมดำเนินการในวิสาหกิจชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.จะได้ทราบบทบาทสตรีด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตา
- ๒.จะได้ข้อเสนอแนะต่อบทบาทสตรีในด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตา

นิยามศัพท์

๑วานีตา หมายถึง ผู้หญิง ที่มาจากคำว่า Wanita ในภาษามลายู

๒ เหตุการณ์ความไม่สงบ หมายถึง ภาวะการณ์ หรือเหตุการณ์ เช่น ความวุ่นวาย การก่อการร้าย การก่อวิน การวางเพลิง การปล้นสดมภ์ การฆ่า ทำร้ายร่างกาย และหรือเหตุการณ์ อื่นๆที่เกิดขึ้นใน๗จังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนมกราคมพ.ศ.๒๕๔๗ เป็นต้นมา

๓ สามจังหวัดชายแดนใต้ คือ จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี

กรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้นำและภาวะผู้นำ

ความหมายของผู้นำ

ผู้นำ (Leader) มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายไว้มากมายต่าง ๆ กัน ทั้งความหมายทาง มหา จิตวิทยา และความหมายทางรัฐศาสตร์ซึ่งมีที่น่าสนใจดังนี้ (โสภา ชูพิกุลชัย, 2521, หน้า 75) ผู้นำคือ ผู้ที่สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ที่ได้รับเลือกขึ้นมาอย่างเป็นทางการ และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป การ เป็นผู้นำมิใช่แต่เพียง เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเท่านั้นยังต้องคำนึงถึงว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นผล สืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ของผู้นำกับสมาชิกภายในกลุ่ม และกระบวนการทางสังคมด้วย

โสภา ชูพิกุลชัย (2521, หน้า 75) ผู้นำ คือผู้ที่สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ที่ได้รับเลือกขึ้นมาอย่าง เป็นทางการ และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป การเป็นผู้นำมิใช่แต่เพียงเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เท่านั้นยังต้อง คำนึงถึงว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ของผู้นำกับ สมาชิกภายในกลุ่มและ กระบวนการทางสังคมด้วย

จิรพรรณ กาญจนจิตรา (2522, หน้า 47) ได้กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึงผู้มีความรู้ในเรื่องใด เรื่องหนึ่งอัน เป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่มและสามารถใช้ความรู้ที่ช่วยให้อรรถ วัตถุประสงค์ได้ใน สถานการณ์ต่าง ๆ เป็นลักษณะของผู้นำในด้านการเป็นผู้มีความรู้พิเศษเหนือกว่า คนอื่นที่ทำให้เกิด ความสำเร็จจากความรู้ของตนเอง

อรุณ รักธรรม (2522, หน้า 187) ให้ความเห็นว่า ผู้นำเป็นเพียงบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้ง หรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้า ผู้ตัดสินใจ เพราะมีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา และจะพา ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือในทางที่ชั่วได้

ถวิล ธาราโกชน (2532, หน้า 117) ได้ให้ความหมายผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึงบุคคลใด บุคคลหนึ่งที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยที่เขาพยายามจะมีอิทธิพลเหนือสมาชิกคนอื่น ๆ มากกว่าที่ สมาชิกเหล่านั้นจะ พยายามมีอิทธิพลเหนือเขา

ราชสีห์ ชายแดน (2538, หน้า 581) ได้ให้ความหมายผู้นำไว้ว่าคือ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง หรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้า หรือผู้นำ หรือผู้บังคับบัญชา มีความสามารถในการ ปกครองบังคับบัญชา ลูกน้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง เพื่อ ให้งานสำเร็จสมความมุ่งหมายขององค์การหรือ หน่วยงานนั้น

อำเภอ อินทรประเสริฐ (2542: 20) ผู้นำควรมีหน้าที่และความรับผิดชอบในด้านการบริหาร ในด้านการปกครองคน และการฝึกอบรมและเป็นที่ปรึกษาที่ดี ส่งเสริมให้ผู้บังคับบัญชาก้าวหน้า บำรุงขวัญและกำลังใจ ใกล้ชิดกับกลุ่มและรับผิดชอบต่อผล การปฏิบัติงาน

ชัชวาล อรวงศ์ศุภทัต (2552) ได้กล่าวถึงผู้นำที่ดี ว่าผู้นำควรผลักดันให้มีการสร้างทีมงานและความร่วมมือ และสร้าง ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์การและทีมงานรวมถึงสร้างความชัดเจน โดยการ มอบหมายงาน ให้คำชี้แนะวิธีการทำงานและความรับผิดชอบต่องานนั้น และมีบทบาทในการ วางแผน และจัดองค์การ โดยเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนระยะยาว และกลยุทธ์ในการ ปรับตัวขององค์การต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เสนอกิจกรรมทุก ขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการต่าง ๆ จัดแบ่งทรัพยากรตามลำดับความสำคัญของ กิจกรรม หรือ โครงการ ตัดสินวิธีการปรับปรุงประสิทธิภาพผลผลิตและความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานในองค์การ

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538, หน้า 98) ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ คือ บุคคลที่มีบทบาท หรือมีอิทธิพลต่อผู้อื่น ในองค์การหรือในหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็ความคิดหรือพฤติกรรมการทำงาน

พระธรรมปิฎก (2541, หน้า 2) กล่าวว่า ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการอยู่รอด สวัสดิภาพและสันติสุขของสังคมและประเทศชาติทั้งหมด

ธงชัย สันติวงษ์ (2543, หน้า 410) กล่าวว่า ผู้นำคือผู้ที่มีภาระหน้าที่ที่จะก่อให้เกิดความ ร่วมมือ (Cooperation) อย่างดีระหว่างสมาชิกฝ่ายต่าง ๆ ขององค์การ โดยผู้นำจะต้องสามารถ รวบรวมพลังและใช้ประโยชน์ของบุคลากรภายในองค์การเพื่อผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของ มหา

พรนพ พุกกะพันธ์ (2544, หน้า 19) สรุปไว้ว่า ผู้นำ หมายถึงบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นมา หรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้า เป็นผู้ตัดสินใจ เพราะมีความสามารถในการปกครอง บังคับ บัญชา และจะพาผู้ตามหรือผู้อยู่ใ ก้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือชั่วได้โดยใช้อิทธิพล ในความสัมพันธ์ที่มีอยู่

- โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า ผู้นำ คือบุคคลใดก็ตามที่มีอิทธิพลเหนือคนอื่นในกลุ่ม หรือมี บทบาทสำคัญในการนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และในการที่จะให้จุดมุ่งหมาย บรรลุผลสำเร็จเร็วขึ้น

ความหมายของภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ

โสภณ ชูพิชัยกุล (2521, หน้า 203) ได้รวบรวมจากข้อเขียนของนักจิตวิทยาสังคม แฮมป์ฮิล (Hamphill) ถึงภาวะความเป็นผู้นำไว้ว่า เป็นการแสดงออกถึงการกระทำของบุคคลซึ่ง เกี่ยวกับกระบวนการ

ของมวลชน โดยสามารถทำให้งานของมวลชนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มี ประสิทธิภาพ และภาวะความเป็นผู้นำนี้เกิดขึ้นได้ 3 ลักษณะคือ

1. เกิดจากอำนาจตามตัวบทกฎหมาย หรือ โดยขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคม
2. เกิดจากการใช้อำนาจบารมีของผู้นำเอง ซึ่งเป็นลักษณะของผู้นำอภิสิทธิ์
3. เกิดจากการใช้เทคนิคในการแสดงบทบาท เช่น ภาวะความเป็นผู้นำแบบพ่วงปกครอง ลูกภาวะความเป็นผู้นำแบบผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญกเป็นต้น

โสภา ชูพิกุลชัย (2521, หน้า 75-76) ได้เสนอทฤษฎีการเกิดภาวะผู้นำไว้ 3 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีมหาบุรุษ (Great Man Theory) ผู้นำเกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีลักษณะพิเศษที่ตกทอดกันมา การเปลี่ยนแปลงชีวิตในสังคมหรือในกลุ่มจะเป็นผลกระทบมาจากบุคคลประเภทนี้ ซึ่งเป็นผู้มีความสามารถ มีความฉลาดคิดไปจากคนอื่น ดังนั้น การเกิดภาวะความเป็นผู้นำจึงเป็นไปใน ลักษณะประเพณีสืบทอดต่อกันมา

2. ทฤษฎีสถานการณ์ (Situational Theory) ผู้นำเกิดขึ้นจากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเป็นพลังภายนอก เป็นพลังที่ตัวผู้นำเองไม่สามารถควบคุมได้ หรือถ้าควบคุมได้ก็เป็นเพียงส่วน น้อยเช่นสงคราม ทำให้เกิดวีรบุรุษ (ผู้นำ) สถานการณ์สิ่งแวดล้อมเหล่านี้จะเป็นพลังผลักดันให้เกิด ผู้นำขึ้น ดังนั้นภาวะความเป็นผู้นำที่จะเกิดขึ้นจึงอยู่กับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นเป็น สำคัญ

3. ทฤษฎีทางสังคมมิติ (Sociometric Approach) ผู้นำเกิดขึ้นเพราะความนิยมชมชอบและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคมนั้น และได้เลือกขึ้นมาเป็นผู้นำ ดังนั้นภาวะความเป็นผู้นำจึง อยู่กับบุคลิกภาพ ความรู้ และความสามารถของผู้นำที่ได้คัดเลือกขึ้นมา ชูบ กาญจนประกร (2526, หน้า 290) ได้อธิบาย ความหมายและความสำคัญของภาวะผู้นำว่าเป็นกระบวนการที่ผู้เป็นหัวหน้าใช้เพื่อให้อิทธิพลอยู่เหนือจิตใจ ลูกน้อง มีสาระสำคัญ 3 ประการคือ

1. ความสามารถของหัวหน้าที่จะเป็นผู้อำนวยการ ในกิจกรรมต่างๆ
2. ความสามารถของหัวหน้าที่จะต้องเอาชนะจิตใจของลูกน้อง
3. ความสามารถของหัวหน้าที่จะต้องบากบั่นฝ่าฟันอุปสรรคมีการนำเป้าหมายซึ่งต้อง ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของหัวหน้าเป็นสำคัญ

เทพนม เมืองแมน (2529, หน้า 182) ให้คำจำกัดความ ภาวะความเป็นผู้นำหมายถึง กระบวนการของการมีอิทธิพลต่อกิจกรรมของบุคคลหรือของกลุ่ม เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ได้ กำหนดขึ้นไว้ในสถานการณ์หนึ่งๆกล่าวโดยสรุปแล้ว ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำจึงเป็นกระบวนการของการที่บุคคลใช้อิทธิพลอย่างเป็นทางการ หรืออย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งสามารถทำให้บุคคลอื่นยอมรับฟังและปฏิบัติ ตามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสตรี

แนวคิดสตรีนิยม สตรีนิยม หรืออิตินียม (Feminism) ได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลายความหมาย ดังนี้ ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ (2541, หน้า 78) กล่าวว่า สตรีนิยม เป็นแนวการศึกษาที่ศึกษาโดย เอาผู้หญิงเป็นแกนกลางของการศึกษา ในขณะที่เดียวกันก็เป็นยุทธศาสตร์ในการต่อสู้ด้วย

สมเกียรติ วันทะนะ (2544, หน้า 130) สรุปไว้ว่า สตรีนิยม หรืออิตินียม คือ อุดมการณ์ ที่พยายามส่งเสริม และยกระดับสถานภาพ บทบาททางสังคมของผู้หญิงไม่ให้ต่ำต้อยกว่าผู้ชาย สตรี นิยมจึงเห็นถึงความแตกต่างระหว่างเพศหญิง – เพศชายของบุคคล มิได้เป็นเพียงความแตกต่างทาง สรีรวิทยาตามธรรมชาติเท่านั้น หากเป็นความแตกต่าง ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นด้วย

สุชีลา ดันชัยนันท์ และจิริติ ดิงศภักย์ (2542, หน้า 35-37) ได้แบ่งกลุ่มสตรีออกเป็น 4 กลุ่มตามกรอบความคิดทางทฤษฎี คือ

1. สตรีนิยมในแนวทางเสรีนิยม (Liberal Feminism) เห็นว่าความเสมอภาคระหว่างเพศ เป็นสิ่งจะเกิดขึ้นได้โดยสมบูรณ์ โดยไม่จำเป็นจะต้องเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมือง พื้นฐานของสังคม
2. สตรีนิยมในแนวสังคมนิยม (Social Feminism) เห็นว่า การกดขี่ทางชนชั้นทางเชื้อชาติและทางเพศ มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันอย่างซับซ้อนแนบแน่น ระบบทุนนิยมเป็นสาเหตุของการ กดขี่ทางชนชั้น
3. สตรีนิยมในแนวหัวรุนแรง (Radical Feminism) เห็นว่า การกดขี่ระหว่างเพศเป็น รูปแบบที่ลึกถ้ำ และยั่งยืนที่สุดในบรรดาการเอารัดเอาเปรียบทั้งหมด เป็นรากเหง้าของการเอารัดเอาเปรียบทางชนชั้น และเชื้อชาติ
4. สตรีนิยมเชิงวัฒนธรรม (Cultural Feminism) มีทัศนะว่า คุณสมบัติของผู้หญิงที่ แตกต่างจากชาย นั้น อาจจะกลายเป็นพลังสำคัญของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษยชาติ เป็นกระบวนการทางทฤษฎีที่มุ่งค้นคว้าเกี่ยวกับการสร้างสรรค์วัฒนธรรมของผู้หญิงที่ เป็นเอกเทศ โดยไม่เน้นการเสนอแนวทางเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และเศรษฐกิจอย่างใดอย่าง หนึ่งโดยชัดเจน

กล่าวโดยสรุป สตรีนิยม หรืออิตินียม หมายถึง อุดมการณ์ ที่พยายามส่งเสริม และ ยกย่องสถานภาพและบทบาททางสังคมของผู้หญิง รวมถึงการเรียกร้องความเสมอภาคในด้าน ต่าง ๆ ที่สตรีไม่ได้รับความเป็นธรรม และมองว่า ความแตกต่างระหว่างเพศ มิได้เป็นเพียงความ แตกต่างทางสรีรวิทยาตามธรรมชาติเท่านั้น หากเป็นความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

บทบาทสตรี

จากแนวคิดสตรีนิยมที่ได้กล่าวมา ทำให้เห็นความสำคัญของบทบาทสตรีมากขึ้นได้มีผู้ที่ สนใจและให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทสตรีไว้ดังนี้

อมรา พงศาพิชญ์ (2521, หน้า 92) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า บทบาทของสตรี คือ สิทธิ หน้าที่ในการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสังคมคาดหวังให้ปฏิบัติเช่น บทบาทของสตรีในฐานะแม่ ก็คือทำ หน้าที่เลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีจะรู้จักทำมาหากิน

พัทธา สายหู (2529, หน้า 57-59) กล่าวไว้ว่า บทบาทของสตรี คือขอบเขต านาจหน้าที่ และสิทธิในการกระทำตามบทบาทของแต่ละงานที่สตรีมีต่อผู้อื่น และบทบาทต่าง ๆ ของสตรีทาง สังคมนั้นมิได้เพราะสังคมร่วมกันกำหนดบทบาทไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ไม่ใช่กฎหมายหรือ ข้อบังคับเป็นลายลักษณ์อักษรเสมอไป แต่ต้องอาศัยความต้องการและยอมรับกันในหมูชนที่ เกี่ยวข้อง

เมทินี พงษ์เวช (2544, หน้า 7) กล่าวว่า บทบาทหลักของสตรีคือ ดูแลความเป็นอยู่ของ ครอบครัวในฐานะ ภรรยาและแม่ โดยมีลักษณะหลายด้านและพร้อม ๆ กัน ถึงแม้จะมีส่วนในการทำงานหารายได้ สังคมก็คาดหวังให้ทำหน้าที่ แม่ และภรรยาไปด้วย โดยไม่ขาดตกบกพร่อง ซึ่งทำให้เกิดภาระหลายด้านของผู้หญิง

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น อาจพอสรุปได้ว่า บทบาทสตรี หมายถึง สิทธิหน้าที่ หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหวังของบุคคลแต่ละคนในสังคม ภายใต้วัฒนธรรมที่สังคมนั้น ๆ กำหนดขึ้นซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ถูกคาดหวัง โดยผู้อื่น เป็นการกระทำของบุคคลตามสถานภาพที่ตน ดำรงบทบาทเป็นสิ่งที่คู่กับสถานภาพ ซึ่งเป็นโครงสร้างของสังคม

บทบาททางสังคม

สุภัทรา สิงหลกะ (2535, หน้า 204-206) ได้กล่าวว่าปัจจุบันการพัฒนาสตรีต้องเผชิญปัญหา ดังต่อไปนี้

1. ความไม่เสมอภาคทางโอกาสของสตรี ในการได้รับบริการด้านเศรษฐกิจและสังคม หารวมทั้งการไม่ได้รับส่วนแบ่งหรือผลประโยชน์จากการพัฒนาและทรัพยากรในรูปแบบต่าง ๆ

2. สตรีขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการเป็นผู้นำ โดยเฉพาะกระบวนการพัฒนาและการเมือง ทำให้ไม่สามารถดำเนินการป้องกัน และแก้ไขปัญหาสังคมหลายด้านที่เกี่ยวกับสตรี

3. การมีการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทั้งทางนิตินัยและพฤตินัย

4. การขาดการคุ้มครองสถานภาพในฐานะที่เป็นตัวบุคคล และในฐานะที่เป็นสตรี

5. ค่านิยมและเจตคติต่อสตรีในเชิงลบยังมีอยู่ทั่วไปสะท้อนในรูปการกีดกัน และการปฏิบัติ

6. เศรษฐกิจและสังคมของประเทศกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หากการพัฒนาดำเนินไปอย่างไม่ระมัดระวัง กลุ่มสตรีจะถูกกลืนและทอดทิ้งไว้เบื้องหลัง ทำให้ทรัพยากรกลุ่มนี้ไม่สามารถมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศได้ ดังนั้นการพัฒนาสตรีจึงควรส่งเสริมความเสมอภาค และความคุ้มครองทางสังคม

สุธีรา ทอมสัน (2537, หน้า 2) กล่าวว่าเมื่อสตรีมีโอกาสในการศึกษาสูงขึ้น มีความเชื่อมั่นในตนเองทำให้สตรีมีบทบาทในสังคมมากขึ้น เช่น ขบวนการรณรงค์เพื่อความเสมอภาค ระหว่างหญิงชายได้วิวัฒนาการมาจากกลุ่มที่ร่วมกันทำงานในเชิงสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนา

จนถึงกลุ่มที่เน้นความเท่าเทียมกันกับชายในทุก ๆ ด้าน องค์กรสตรีต่าง ๆ ได้ปฏิบัติงานเพื่อยกระดับสถานภาพสตรีในหลายลักษณะได้แก่ การให้คำปรึกษา การฝึกอบรม การวิจัยสื่อปฏิบัติการ การสร้างเครือข่ายและการรณรงค์ร่วมกัน

ตลอดเวลาที่ผ่านมาได้มีความพยายามอย่างแข็งขันและต่อเนื่องในการที่จะผลักดันให้บทบาทและความสำคัญของผู้หญิงที่มีต่อการพัฒนาประเทศเป็นที่ประจักษ์ โดยใช้ข้อมูลหญิงชายเป็นเครื่องมือสำคัญ ความก้าวหน้าที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด คือ ในปี 2544 มีการแก้ไขระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ให้ผู้หญิงและผู้ชายเป็นกรรมการบริหารกองทุนฯ อย่างเท่าเทียมกัน (สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, 2545)

ในปัจจุบันมีองค์กรสตรีที่ได้อุทิศตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้วยการช่วยเหลือเด็ก และสตรีที่ถูกทารุณทางเพศ มีการสร้างเครือข่ายในการร่วมกันต่อต้านภัยที่จะเกิดกับเพศหญิงจะ เห็นได้

ว่าบทบาทสตรีมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในทุกส่วนของโครงสร้างทางสังคม ไม่ว่าจะเป็น กิจกรรมภาคเอกชนหรือภาครัฐ สตรีล้วนมีส่วนสำคัญทั้งสิ้น

บทบาททางการเมืองและการบริหาร การเมืองเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อทุกคนทั้งชายและหญิงในชีวิตประจำวัน แต่เท่าที่ เป็นอยู่ในปัจจุบันอำนาจในการตัดสินใจทางการเมืองในทุกระดับ ยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของ ผู้ชาย การตัดสินใจในเรื่องบ้านเมืองและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประเทศจึงเป็น ไปในลักษณะที่ ผู้หญิงแทบจะไม่มีส่วนร่วมเลย แม้ว่าปัจจุบันสังคมมิได้กีดกัน ผู้หญิงในทางการเมืองแล้วก็ตาม

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เพื่อเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจาก ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐบาลโดยคณะราษฎรซึ่งเป็นกลุ่ม ของผู้สำเร็จการศึกษามาจากประเทศตะวันตกทั้งข้าราชการพลเมือง และทหารซึ่ง ได้เข้ามามีอำนาจ การตัดสินใจทางการเมืองของไทยได้มีความคิดเชิงประชาธิปไตย และเจตคติเสรีนิยมได้ปูทางให้มี Bu การปรับปรุงบทบาทและสถานภาพสตรี ได้มีรัฐธรรมนูญฉบับถาวรและกฎหมายเลือกตั้งฉบับแรก พ.ศ. 2476 สตรีได้สิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งการออกเสียงในการเลือกตั้งผู้แทน ต่อมาในปี พ.ศ. 2492 นางอรพินทร์ ไชยกาล ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. หญิงคนแรกของไทย และในปีเดียวกัน ก็มีสตรีอีก 2 ท่าน ได้รับเลือกตั้งเป็นวุฒิสมาชิก (อมรา พงศาพิชญ์ และวิมลศิริ ชำนาญเวช, 2541, หน้า 46)

ถึงแม้ผู้หญิงจะมีจำนวนไม่มากที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง และได้รับการเลือกตั้ง ผู้หญิงก็มิบทบาทแข็งขันในฐานะผู้ช่วยรณรงค์หาเสียง ผู้สนับสนุน และผู้ลงคะแนนเสียง ความสนใจของผู้หญิงในเรื่องการเมืองจึงนับว่าไม่น้อย ถึงแม้หลาย ๆ คนจะมองว่า การเมืองไม่ใช่เรื่องของผู้หญิง

จริงๆ แล้ว ผู้หญิงอาจมีข้อมูลที่ทันสมัยในเรื่องของการเมืองมากกว่าชายก็ได้ (สุธีรา ทอมสัน และ เมธินี พงษ์เวช, 2539, หน้า 3)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิงเป็นประเด็นสำคัญที่องค์กรสตรีหลายองค์กร ให้ความสำคัญ โดยแต่ละองค์กรมีรูปแบบการทำกิจกรรมที่แตกต่างหลากหลาย แต่มีเป้าหมาย ร่วมกันว่าผู้หญิงจะต้องรวมกันเพื่อสร้างอำนาจต่อรองเพื่อให้มีการกระจายทรัพยากรและ ผลประโยชน์ต่าง ๆ มาสู่ผู้หญิง รวมทั้งผู้หญิงจะต้องเข้าไปมีบทบาทเป็นตัวแทนทางการเมืองในระดับตัดสินใจด้วย (นัยนา สุภาพิ่ง, 2543, หน้า 1)

นัยนา สุภาพงษ์ (2543, หน้า 3) กล่าวว่า การรวมกลุ่มขององค์กรสตรีในประเด็นทางการเมืองเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานภาพสตรี ไปในทางที่ก้าวหน้าขึ้นอย่างชัดเจน ในหลายประเด็น เช่น มีการแก้ไข พัฒนากฎหมายหลายฉบับที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้รับสิทธิเท่าเทียมผู้ชายอีกทั้งผู้หญิงจำนวนมากมีโอกาสก้าวหน้า ดำรงตำแหน่งบริหารระดับสูงมากขึ้นทั้งในภาคการเมือง และการบริหารราชการตลอดจนเอกชนบางส่วนด้วย

ดังนั้นสรุปได้ว่า ขอบข่ายทางการเมืองนั้นเกี่ยวข้องไม่เฉพาะการพัฒนาในระดับชาติ แต่จะเชื่อมโยงไปถึงระดับการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลด้วยการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองนั้น จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ผู้หญิงจะต้องเข้าไปมีส่วนอย่างเต็มที่ เพราะผู้หญิงเป็นประชากรครึ่งหนึ่งของประเทศ

สตรีกับการเมืองท้องถิ่น

การเมืองในระดับท้องถิ่นที่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ มีสิทธิเข้าร่วม และสามารถเข้าร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งโดยประชาชนมีหลากหลาย รูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นโดยทั่วไปจะแบ่งเป็นฝ่ายสภาท้องถิ่น และฝ่ายบริหาร การมีส่วนร่วมของสตรีในระดับท้องถิ่นสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. การเมืองท้องถิ่นที่เป็นชุมชนเมือง ได้แก่ เทศบาล กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา
2. การเมืองในระดับจังหวัด ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)
3. การเมืองในระดับชุมชน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

แม้คนทั่วไปอาจมองว่าการเมืองในระดับท้องถิ่นไม่มีความสำคัญเชิงอำนาจกว้างขวาง เท่าเทียมกับการเมืองในระดับประเทศ แต่การเมืองในระดับท้องถิ่นถือเป็นเวทีที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมแบ่งปัน และดูแลผลประโยชน์ที่มีผลกระทบต่อชีวิตของคนในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในระดับท้องถิ่นจึงถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญยิ่ง เพราะไม่ว่า จะเป็นการเมืองในระดับใด สตรีควรได้รับโอกาสในการเข้าร่วมทางการเมือง และสำคัญอย่างยิ่ง ในการเข้ามามีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น เพราะเป็นการเข้าร่วมเพื่อดูแลจัดสรรผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตของตนโดยตรง

เมทินี พงษ์เวช (2541, หน้า 4) กล่าวว่า มุมมองของผู้หญิงและผู้ชายที่แตกต่างกันใน บริบทของการเมืองนั้นมีมากมาย เช่น ในการฝึกอบรมสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งสถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนาจัดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2539-2540 จากผู้เข้ารับการอบรม

จัดลำดับความสำคัญของโครงการพัฒนา ในกลุ่มของ อบต. หญิง จะมีโครงการที่เน้นกลุ่มเป้าหมาย ในตำบลที่เป็นหญิง เช่น โครงการฝึกอาชีพ จัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็ก หรือแม้จะเป็นโครงการพัฒนา ทางด้านสาธารณสุขปกศ เช่นการสร้างถนนลาดยาง ซึ่งเป็นกลุ่มโครงการที่ อบต. ชายให้ความสำคัญ ก็ตามแต่เหตุผลในการเสนอโครงการนั้นแตกต่างกัน

ทฤษฎีวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) มีความหมายในแต่ละหน่วยงานแตกต่างกันตามวิสัยทัศน์ นโยบาย และคุณลักษณะของหน่วยงานนั้นๆ

ในความหมายของต่างประเทศ หมายถึง การประกอบการหรือโครงการ/กิจการของคนในชุมชน โดยมุ่ง ประโยชน์เชิงพาณิชย์และผลทางสังคมให้กับชุมชนเป็นตัวชี้วัด แสดงความยั่งยืนของชุมชน โดยมุ่ง รักษา ความสมดุลของสิ่งแวดล้อมและสวัสดิการภายในชุมชน สำหรับในประเทศไทย หมายถึง การ ประกอบ กิจการโดยชุมชน นำทุนในชุมชนผสมผสานกับองค์ความรู้ใหม่และเทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์และบริการให้ ชุมชนมีอาชีพและรายได้พึ่งตนเองได้ (ศรีปริญญา รูปกระจ่าง, 2546)

สำหรับกรมการพัฒนาชุมชน (อ้างถึงใน ศรีปริญญา รูปกระจ่าง, 2546) ให้ความหมายของวิสาหกิจ ชุมชนว่า วิสาหกิจชุมชนนั้น ไม่ใช่ธุรกิจ หากแต่วิสาหกิจชุมชน ตามความหมายของกรมการพัฒนาชุมชนให้ น้ำหนัก กับหลักความสามัคคีธรรมของชุมชน ผนึกกำลังหล่อหลอม ความคิดเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สร้างสรรค์การ ประกอบกิจการ โดยชุมชนจากพื้นฐานภูมิปัญญาเดิม ผสมผสานองค์ความรู้ใหม่ และ เทคโนโลยีที่เหมาะสม นำมาบริหารจัดการต้นทุนในชุมชนให้เกิดผลผลิตที่มีอรรถประโยชน์สูงสุดต่อ ชุมชน โดยการสร้างอาชีพที่ ยั่งยืนและรายได้ที่มั่นคง

ความเป็นมาของแนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเป็นนโยบายของรัฐบาล โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร โดยมี คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 เห็นชอบให้จัดโครงสร้างส่วนราชการตามที่สำนักงาน กพ. เสนอให้กลุ่มงานพัฒนาชุมชนอยู่ในสังกัดกระทรวงมหาดไทย มีภารกิจสำคัญคือ การส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชน

แนวคิดวิสาหกิจชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาชุมชน เพื่อความยั่งยืน โดยหลักการ “ทฤษฎีใหม่” 3 ขั้น คือ (ศรีปริญญา รูปกระจ่าง, 2546)

ขั้นที่ 1 มีความพอเพียง เลี้ยงตนเองได้ บนพื้นฐานของความประหยัด และจัดการใช้จ่าย

ขั้นที่ 2 รวมพลังกันในรูปกลุ่มเพื่อการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้านสวัสดิการการศึกษาและการพัฒนาสังคมสร้างเครือข่าย กลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย

ขั้นที่ 3 โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคราชการในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการและข่าวสารข้อมูล

องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน

กิจการของชุมชนที่นับได้ว่าเป็นวิสาหกิจชุมชน ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้ (ศรีปริญญา รูปกระจ่าง 2546)

1. เป็นกิจการของชุมชนที่ประกอบกิจการด้านการผลิต บริการ และอื่นๆ
2. ทุนในการดำเนินงาน จะใช้ทั้งทุนภายนอกและทุนของชุมชน
3. เป็นกิจการที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. เป็นกิจการที่เน้นการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้
5. เป็นกิจการที่เน้นการบริหารจัดการ โดยคณะบุคคลในชุมชน
6. เป้าหมายของกิจการเพื่อการพึ่งตนเองและเป็นการสร้างรายได้
7. ผลการดำเนินกิจกรรมส่งผลประโยชน์แก่ชุมชน รูปแบบดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มี 2 รูปแบบคือ
 1. วิสาหกิจที่ประกอบกิจการเดี่ยว ได้แก่ วิสาหกิจที่ประกอบกิจการเพียงหนึ่งเดียว โดยคณะผู้บริหารในชุมชนชุดเดียว และไม่สร้างเครือข่ายกับวิสาหกิจอื่นๆ โดยมีผลผลิตมากกว่าหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือบริการได้
 2. วิสาหกิจที่ประกอบกิจการในรูปเครือข่าย ได้แก่ วิสาหกิจที่มีปฏิสัมพันธ์กับกิจการอื่นๆ โดยแต่ละวิสาหกิจต่างมีการประกอบการตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของกิจการ หากแต่มีปฏิสัมพันธ์กันแบบพึ่งพาเกื้อกูล เชื่อมโยงในรูปแบบต่างๆ เช่น 1) เครือข่ายกิจกรรม เกื้อกูลกันมากขึ้นเป็นเครือข่ายกัน ทั้งที่เป็นกิจกรรม ประเภทเดียวกัน และ/หรือหลายประเภท 2) เครือข่ายพื้นที่ ได้แก่ วิสาหกิจที่ดำเนินการอยู่ในระดับพื้นที่ เดียวกัน เช่น ระดับหมู่บ้านหรือตำบลด้วยกันหรือต่างระดับพื้นที่กัน เช่น วิสาหกิจระดับหมู่บ้านกับตำบลมา เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Wanapat Sangkaew.(2564) การสร้างความมั่นคงทางอาชีพและรายได้ของวิสาหกิจชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้:กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน 6 กลุ่มในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสการศึกษาวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของคุษฎีนิพนธ์ระดับปริญญาเอก เรื่อง “การสร้างความมั่นคงทางอาชีพและรายได้ของวิสาหกิจชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน 6 กลุ่มในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพและการมีรายได้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนภายใต้สถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งศึกษาความต้องการเชิงนโยบายด้านเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเก็บข้อมูลภาคสนามจากวิสาหกิจชุมชน 6 กลุ่ม ในจังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมทั้งจากองค์กรภาคีทั้ง 4 หน่วยงาน จากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคการศึกษาหรือองค์กรศาสนา โดยใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูลแบบการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group) และออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความโดยพิจารณาประเด็นหลักที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อยและหัวข้อย่อย

ผลการศึกษาวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของการสร้างอาชีพและรายได้ของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการทำงานและกลยุทธ์ในการสร้างความเข้มแข็งของประธานและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการใช้ภูมิปัญญา รวมทั้งองค์ความรู้ของกลุ่มในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ และการใช้ทรัพยากรในชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีรายได้อย่างต่อเนื่องและมั่นคง อีกทั้งการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคการศึกษาหรือศาสนา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในแต่ละด้านที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งมั่นคงภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนจะมีความมั่นคงในด้านอาชีพและการมีรายได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ นอกเหนือจากการดำเนินงานเพียงลำพังของวิสาหกิจชุมชน และการประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ อันเป็นแนวทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเห็นถึงความสำคัญของการรวมกลุ่มอาชีพในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และวิธีการในการสร้างรายได้ท่ามกลางพื้นที่ซึ่งมีสถานการณ์ขัดแย้งรุนแรงที่ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกข้อมูล บทบาทสตรีในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมนานาชาติ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

๑. ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมนานาชาติ
๒. เลขานุการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมนานาชาติ
๓. ประธานชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านโคกพะยอม จังหวัดนครราชสีมา
๔. ประธานชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านทุ่ง จังหวัดปัตตานี
๕. ประธานชุมชนกลุ่มวิสาหกิจบ้านปายามูม้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งตามรูปแบบการวิจัย เป็น ๑ ประเภท ดังนี้ ๑. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ ได้แก่ แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นประเด็นสนทนาเพื่อให้ได้ข้อมูล บทบาทสตรีในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มดำเนินการดังนี้

๑.๑ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยใช้แนวคำถามที่สร้างขึ้นเป็นประเด็นในการสนทนา โดยการซักถามผู้ให้ข้อมูล จุดประเด็นให้เกิดการพูดคุย ถามความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ

- ๑.๒ ดำเนินการบันทึกโดยใช้แบบบันทึกการสนทนา ร่วมกับการบันทึกเสียง

๒. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดำเนินการดังนี้

๒.๑ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มสตรีแม่บ้านหมู่บ้านบ้านทุ่ง โดยให้เขียนตอบแบบสอบถาม

๒.๒ รวบรวมแบบสัมภาษณ์แล้วนำคำตอบแต่ละข้อคำถามมา วิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อมูล

เชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary) และการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานิตา กรณีศึกษากลุ่มวานิตา พบว่า กลุ่มวานิตาคือกลุ่มสตรีซึ่งวานิตาหรือwanita ป็นชื่อจากภาษามลายูที่เป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เครือข่ายสถาบันวานิตาเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (WANITA Economic Empowerment Academy) ซึ่งอยู่ภายใต้ การสนับสนุนของ OXFAM GB ประเทศไทย พร้อมกับความเชื่อที่ว่าศักยภาพของสตรีจะสามารถสร้างประโยชน์ในมิติ เศรษฐกิจและสังคม พร้อมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คน เพื่อนำไปสู่การสร้างสันติภาพได้ในอนาคต <https://readthecloud.co/wanita-pattani-th/>

จากเหตุการณ์และสถิติข้างต้นนับเป็นการสูญเสียเป็นอย่างมากและยังทำให้ภรรยาของผู้เสียชีวิตต้องกลายเป็นหม้ายและลูกๆต้องกลายเป็นเด็กกำพร้าเป็นจำนวนมากด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ยังทำให้ภรรยาของผู้ที่ต้องถูกดำเนินคดีในคดีความมั่นคงต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่ต่างจากภรรยาของผู้เสียชีวิต เพราะทุกคนรับรู้เมื่ออยู่ในมือรัฐ พวกเขาก็ไม่ต่างจากภรรยาที่เสียสามีไป กว่าจะออกจากจุดนั้นได้ถือเป็นผู้ที่มีบุญวาสนา กับบริบทความเป็นอยู่แล้วก็ไม่มียุทธศาสตร์มากพอที่จะไปสู่คดี และคดีความมั่นคงก็ไม่ใช่คดีระยะสั้น กลุ่มสตรีเหล่านี้ต้องรับภาระอันหนักหน่วงพวกเธอต้องกลายมาเป็นเสาหลักในครอบครัว ภาระทั้งหมดต้องตกอยู่ที่พวกเธอ แหม้มจะได้รับการเยียวยาจากเจ้าหน้าที่รัฐแต่มันก็เป็นเพียงระยะสั้นเท่านั้นที่จะต่อลมหายใจ พวกเธอต้องออกหางานเพื่อหารายได้สู่ครอบครัว บางคนก็ออกไปรับจ้างที่มาเลย์ บางคนก็รับจ้างในเมืองหลวง บางคนไม่สามารถที่จะครอบครัวได้เพราะมีคนเกษราอยู่ด้วยจำเป็นที่จะต้องรับจ้างทั่วไปแลกกับค่าแรง 150-200บาทต่อวัน ต่อให้เป็นเพียงเงินเล็กน้อย อาจไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครอบครัวก็ตาม พวกเธอมองว่าการคืนคนคือคนที่ไม่หยุดสู้ คนไม่สู้ต่างหากที่ไม่คืนคน จากปัญหาดังกล่าวนี้องที่เครือข่ายออกฟาร์มมองว่ากลุ่มสตรีเหล่านี้ควรมีอาชีพเป็นหลักแหล่งและมีรายได้ที่มั่นคงมากขึ้นจากที่เคยได้รับและสามารถอยู่ได้กับครอบครัวที่ไม่จำเป็นต้องไปหาเงินข้างนอก เครือข่ายออกฟาร์มจึงจัดอบรมกลุ่มสตรีเหล่านี้ เพื่อก่อให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนในชุมชนของตน โดยมองว่าในพื้นที่สามจังหวัดชายภาคเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรอย่างมากและมองว่าสตรีเหล่านี้ไม่ใช่สตรีที่ไม่มีความสามารถ และให้สตรีนำเสนอทรัพยากรในพื้นที่ของตนที่สามารถจะแปรรูปหรือพัฒนาเป็นสินค้าอย่างอื่นได้ ทั้งนี้ได้ให้วิทยากรมาอบรมเพื่อที่จะพัฒนาสินค้าสามารถจำหน่ายกับความต้องการของตลาดได้ ทั้งนี้กลุ่มเครือข่ายออกฟาร์มเองซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่

หยุดนิ่งอยู่กับที่ ต้องออกไปศึกษาที่อื่นต่อไป ซึ่งอีกรู้ตัวอยู่แล้วว่า วันใดวันหนึ่งอีกรู้ตัวเองต้องออกจากพื้นที่ จึงปรึกษารวมชนและจัดการประชุมเพื่อหาทางออกว่าทุกคนจะสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างไร หากไม่มีอีกรู้ตัวอยู่ในพื้นที่ ผลสรุปที่ได้จากการประชุมของกลุ่มสตรีคือการกลุ่มสตรีขึ้นมา โดยการตั้งชื่อว่า wanita ที่ความหมายว่าสตรี และโหวตประชุ กลุ่มสตรีและแต่งตั้ง โครงสร้าง สำหรับการดำเนินงานและต่อยอดกิจกรรมต่อไป <https://readthecloud.co/wanita-pattani-th/>

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทสตรีในการบริหารจัดการวิสาหกิจเพื่อสังคมวานิตา กรณีศึกษากลุ่มวานิตา มีวัตถุประสงค์ ๔.๑) เพื่อศึกษาบทบาทสตรีในการบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานิตา ๔.๒) เพื่อเสนอแนะบทบาทสตรีสำหรับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานิตา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานิตา มีสมาชิกราว 1,000 คน จากกลุ่มผู้หญิง 58 กลุ่มในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และใน 4 อำเภอชายแดนสงขลาซึ่งเป็นพื้นที่สีแดง ได้แก่ อำเภอจะนะ นาทวี สะบ้าย้อย และเทพา โดยสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ 4 ประเภท ได้แก่ อาหาร เครื่องแต่งกาย เครื่องจักสาน และงานหัตถกรรมต่างๆ

จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลนั้น สตรีที่ทำการศึกษาทุกคนล้วนผ่านวิกฤตและสภาพความทรงจำที่มีคบอด ทางด้านจิตใจและสภาพการเป็นอยู่ แต่อย่างไรก็ตามอุปสรรคย่อมมีทางออกของมันเสมอ ทุกคนล้วนสร้างบทบาทของตนเองเสมือนได้ทะลุจากเพดานหนึ่งสู่อีกเพดานหนึ่ง จากการจำกัดสตรีที่อยู่ในเรือน ก้าวสู่สตรีที่มีบทบาททางสังคม จากการคำพูดที่สตรีไม่สามารถทำงานหนักเกินความสามารถ พวกเธอก็ได้ข้ามสิ่งนั้นไปแล้ว นอกจากนี้ยังสร้างต้นเป็นแม่แบบให้กับอีกหลายต่อหลายคน ในใช้ชุมชน บางคนสามารถเป็นครูในชุมชนเพื่อให้ความรู้กับผู้อื่นที่สนใจและอยากเข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรม อย่างไรก็ตามอีกรู้ดีที่กลุ่มวานิตาถือเป็นอีกหนึ่งแบบอย่างที่ดีที่สตรีในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ความสำคัญและอยากเข้าร่วม ถือเป็นความสำเร็จจากการรวมกลุ่มเพียงไม่กี่คนสู่สังคมภายนอกได้อย่างกว้างขวาง

จากการสัมภาษณ์พบว่า บทบาทสตรีกลุ่มเพื่อสังคมวานิตา สตรีหญิงหม้าย จากกรณีเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เดิมแล้วผู้หญิงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่แล้วจะไม่ค่อยออกไปทำงานข้างนอก นอกเหนือจากการทำงานบ้านงานเรือน และรอรับเงินจากสามีเท่านั้น เพื่อมาใช้สอยในชีวิตประจำวัน ในเมื่อเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ปะทุอยู่ตลอดเวลาไม่เว้นวัน ไม่มีใครสามารถรับรู้ได้เลยว่าวันใดวันหนึ่งจะต้องพลัดพราก กับคนที่เรารักไป นั้นอาจเป็นการกำหนดจากเบื้องบน ที่ไม่มีใครสามารถกำหนดโชคชะตาตัวเองได้ แต่อย่างไรก็ตามในเมื่อสูญเสียสิ่งหนึ่งไว้ว่าอีกสิ่งหนึ่งไม่สามารถทดแทนได้ และกับภาระในครอบครัวซึ่งเป็นปัจจัยหลักๆ ถ้าไม่ใช่

เพราะเธอเหล่านั้นที่ต้องมาเป็นเสาหลักเพื่อให้สามารถอยู่รอดต่อไปได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็น พื้นที่ของสตรีในการสร้างบทบาท ดังปรากฏจากการสัมภาษณ์ไว้ว่า

จากคำให้คำสัมภาษณ์ อามีเนาะห์ หะยิมะแซ (ประธานวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตา) สตรีในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องไม่ใช่สตรีที่ทำแต่งงานบ้านงานเรือนเพียงเท่านั้น เว้นแต่ทุกคนสามารถที่จะกระทำอย่างใดอย่างอื่น ในเวลาว่างเพื่อเป็นรายได้ให้กับครอบครัว ดังนั้นกลุ่มวิสาหกิจเพื่อสังคมวานีตา ซึ่งเป็นกลุ่มเพื่อสังคมผู้หญิง จึงเล็งเห็นและมองถึงปัจจัยหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เองและเศรษฐกิจประเทศที่ลดตัวลง การสร้างวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นจำเป็นอย่างมาก เพื่อผู้หญิงสามารถมีงานทำมีรายได้ผ่านการฝึกอบรมและการฝึกปฏิบัติผ่านงานฝีมือ ทั้งนี้ยังทำให้กลุ่มสตรีมีบทบาทในชุมชนและสังคมอีกด้วย

รอคียะห์ หะยิมะแซ (เลขานุการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตา) การตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่ว่า สตรีมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างสรรค์มนุษยชาติ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าบุรุษ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเพิ่มความเท่าเทียมให้กับสตรีในการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคม จนนำไปสู่แผนการพัฒนาสตรี. ในบริบทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในระดับโลก ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค/ท้องถิ่น และจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยิ่งเป็นการตอกย้ำข้อเท็จจริงที่ว่า สตรีมุสลิม คือ กำลังสำคัญในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

นางฟาซียะห์ (ประธานวิสาหกิจชุมชนปายามุมัง) สตรีที่ถูกพรากสามีไปล้วนเป็นสตรีที่น่าสงสารและโดดเดี่ยว การที่เครือข่ายอ็อกฟาร์มยื่นมือ สร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตานั้น เป็นการสร้างมูลค่าอย่างมากกับสตรีในพื้นที่ เพราะการที่ได้เห็นพลังและรอยยิ้มของสตรีหลายๆท่านจากการผ่านวิกฤตอันหนักหน่วงแล้ว ยังสามารถรับรู้ถึงศักยภาพของสตรีและเกิดการพัฒนาอีกหลายด้าน

นางเจ๊ะเสาะ แวฮุสฎู(ประธานวิสาหกิจชุมชน โลกพะยอม) กะเองก็เป็นหนึ่งในผู้ได้รับผลกระทบก่อนที่จะมาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มวานีตา ตนเองอยู่แต่ในบ้านไม่ค่อยได้เข้าหาสังคมหลังจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีได้ยื่นมือเข้ามาช่วยทำให้ตนมีบทบาทในชุมชน เพราะจากความรู้เดิมจากการทำसानกระจูดและได้ความรู้เพิ่มเติมจากวิทยากรในชุมชนกะรู้สึกภูมิใจที่ตนสามารถสืบทอดความรู้แก่ชุมชนและอีกทั้งทำให้คนในชุมชนมีรายได้

นางสมปอง อัคอินโหม(ประธานวิสาหกิจชุมชนบ้านทุ่ง) บทบาทสตรีไม่ควรถูกจำกัดอยู่ในกรอบการทำงานบ้านงานเรือนเท่านั้น ทุกคนมีความสามารถ มีความคิด มีวิสัยทัศน์ เท่าๆกันและสามารถดึงศักยภาพของตนสู่โลกภายนอกได้ หากมองบทบาทสตรีในปัจจุบันแล้วชุมชนที่เอง ที่รู้สึกว่าคุณคนมีความสามารถอย่างก้าวกระโดด พัฒนาตนเองก้าวหน้าไปอย่างมาก ทุกคนสามารถสร้างมาตรฐานตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งทางด้านการวางตัว การเข้าหาชุมชนหรือสังคมนั้นๆ

จากบทความที่ได้จากการให้สัมภาษณ์โดยภาพรวมบทบาทสตรีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานีตาทุกคนล้วนผ่านอุปสรรคที่แตกต่างกันบวกกับบริบทในพื้นที่แล้วสตรีเป็นเพียงผู้หญิงที่ต้องทำแต่งงานบ้าน

งานเรื่องเลี้ยงดูบุตร แต่กับวิกฤติของแต่ละคนที่ต้องข้ามสิ่งนั้น ไปการจำกัดสถานภาพของสตรีก็ถูกทำลายอย่างสิ้นเชิง เพราะสตรีไม่ใช่หญิงทำกับข้าวอยู่แต่กันครัว ผู้หญิงสามารถที่จะมาอยู่พัฒนาและสร้างตัวตนแก่สังคมได้หลายด้าน อีกทั้งยังสามารถเป็นผู้นำคนต่อการบริหารจัดการอีกด้วย

จะเห็นจากปัญหาความรุนแรง และความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลให้กลุ่มสตรีที่ได้รับผลกระทบต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองไปตามความจำเป็นสืบเนื่องจากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น จำเป็นจะต้องเข้ามามีบทบาทในการสร้างสรรค์สังคมมากขึ้นกว่าสังคมในสถานการณ์ปกติ ยกตัวอย่างเช่น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จากสถานการณ์เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น และค่อย ๆ พัฒนาเป็นกระบวนการส่งเสริมที่มุ่งเน้นให้ผู้ประสบปัญหาสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จากนั้นจึงพัฒนาไปสู่การรณรงค์ เพื่อขยายขอบเขตให้ผู้ประสบปัญหาที่ช่วยเหลือตัวเองได้แล้ว เข้าไปช่วยเหลือผู้อื่นได้อีกต่อหนึ่ง

หลังจากที่ OXFAM ทำให้เกิดกลุ่มวานิตาขึ้นแล้ว ผู้หญิงเข้ามานำการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนตน จากการสานต่อเครือข่าย OXFAM ทั้งนี้การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานิตา โดยดำเนินตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และมีการจัดการในการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแต่ละชุมชนที่อยู่ในดูแลของกลุ่มวานิตา ทั้งนี้เพื่อให้กิจกรรมกลุ่มสามารถดำเนินอย่างได้ดี กลุ่มวานิตามองว่าควรพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมและด้านการสนับสนุนงบประมาณเพื่อที่ชุมชน ไปบริหารจัดการชุมชนตน ดังนี้

-ด้านการมีส่วนร่วม

การส่งเสริมบทบาทสตรี ส่งผลให้เกิดกิจกรรม และโครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยสตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการดำเนินการดังกล่าว ส่วนใหญ่จะดำเนินการ ในรูปของการสร้างวิสาหกิจชุมชนผ่านการผลิตสินค้าต่างๆ ภายใต้การกำกับดูแลของกลุ่มวานิตา

การดำเนินการดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น มีวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่หลากหลาย อาทิเช่น ในเรื่องการส่งเสริมการสร้างรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น การเยียวยา หรือแม้กระทั่งการส่งเสริมสันติสุขให้เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านปายมุ้งที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการส่งเสริมอาชีพกล้วยกรอบแก้ว โดยสมาชิกในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมต่อการแปรรูปกล้วยต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน เป็นการสร้างรายได้ทั้งคนปลูกและผู้ผลิตอีกด้วย

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านโคกพะยอม เป็นการทำสาหร่ายกระจุ โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนแปลงเป็นผลิตภัณฑ์ในชุมชนผ่านงานฝีมือของสตรีในชุมชนเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวอีกช่องทางหนึ่งอีกด้วย

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านทุ่ง เป็นการผลิตน้ำตาลแว่น โดยการนำน้ำจากต้นตาลมาแปลงเป็นผลิตภัณฑ์เป็นการสร้างรายเสริมแก่ชุมชนหลังวันจากการทำนาเพื่อให้ทุกคนมีกิจกรรมร่วมกัน วานิตายังมีแผนพัฒนาสินค้าที่

หลายชุมชนอาจร่วมมือกันทำได้ เช่น กระจเป้าผ้าแบรנדว่านิตาที่สาวปัตตานีตัดเย็บและสาวนราธิวาสลงมือปัก เพื่อกระจายรายได้หลากหลายสู่ชุมชน

คุณอามีเนาะห์ หะยิมะแซ ประธานวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานิตา เราภูมิใจที่สร้างพื้นที่ขายของให้คนได้จริงๆ หลายหน่วยงานรัฐที่เคยเข้าไปช่วยชุมชนยังทิ้งเลยว่าเราทำได้ ที่สำคัญ เราสามารถเปลี่ยนความคิดชุมชนได้ แรกๆ เราารู้เลยว่าชาวบ้านหลายคนมีอคติกับเรา ทำงานกับเด็กเด็กพวกนี้จะมีเรื่องใหม่ แต่เราก็พิสูจน์ให้เขาเห็นว่าเราทำงานจริงๆ ไม่ได้มาแสวงหาผลประโยชน์จากเขา คือเราทำงานด้วยกัน ไม่ได้มองว่าเขาดีกว่าแล้วเราคิดว่า ชุมชนมีดีเรื่องการทำงาน เรามีวิชาในเรื่องนี้ก็มาร่วมมือกัน

อามีเนาะห์ หะยิมะแซ ประธานวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานิตา ได้กล่าวอีกว่า การมีวานิตาตรงนี้ทำให้หลายๆ กลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น ถ้าเศรษฐกิจในบ้านดี ง่ายๆ ไม่ต้องมองที่ไหนเลยนะคะ แม้มมีเงินเยอะ ที่มีเงินเยอะ น้องมีเงินเยอะ ปัญหาที่ลดลง บางครอบครัวผู้หญิงไม่มีเงิน ขอบเงินแฟน แฟนไม่มีสตางค์ก็เกิดปัญหา บางครอบครัวลูกอยากเรียนหนังสือ แต่แม่มีเงินไม่พอส่งเรียน ลูกไปหาเพื่อนแล้วติดยาเสพติด เป็นปัญหาเรื้อรังไปหมด พอมีรายได้เข้ามามันช่วยได้จริงๆ

รอยดียะห์ หะยิมะแซ (เลขานุการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานิตา)บางคนผลิตสินค้าเก่ง แต่ถ้าจะให้ไปออกร้านขายของไม่ยอมไป เพราะเขาต้องดูแลลูก ดูแลสามี มีปัจจัยหลายๆ อย่างที่เขาต้องรับผิดชอบ ถ้าเกิดว่าได้เงินเยอะแต่กลับบ้านมาแล้วมีปัญหา เขาไม่ยอมแลก ยอมมีๆ อดๆ ดึกๆ หรือบางคนอายุมากแล้วอยากอยู่บ้าน เดินทางไม่สะดวก บางคนเขาฝากความหวังไว้กับเราจริงๆ ในอนาคตถ้าวานิตาช่วยกระจายงานเขาได้มากกว่านี้ก็ยังดีละ อีกทั้งหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาเขาไม่ได้อยู่กับเราตลอดไป อนาคตเขาหวังว่าพื้นที่ตรงนี้จะ เป็นของคนใน กลุ่มแม่บ้านในพื้นที่ได้รับผลประโยชน์ เขาเอาสินค้ามาขายให้เราได้ เราเองก็หาตลาดให้เขาได้ พอเราได้กำไรตรงนี้ เงินที่ได้ก็คืนให้กับเขาอีกได้ในรูปแบบต่างๆ ต่อไปเรื่อยๆ”

ในอนาคต อามีเนาะห์ตั้งธงว่าวานิตาจะต้องเติบโตขึ้นอีกมาก เพื่อให้เครือข่ายผู้หญิงในจังหวัดชายแดนใต้มีความมั่นคงมากขึ้นในทุกแง่มุมชีวิต

วานิตาอาจไม่ได้ทำให้ไฟได้สงบลงในวันนี้ แต่วานิตาทำให้ผู้หญิงชาวใต้หลายคนหยุดร้องไห้ไฟในตัวพวกเธอถูกจุดขึ้นมาแล้ว ความร้อนเหล่านั้นไม่เผาผลาญสิ่งใด นอกจากเป็นพลังให้เธอสร้างอาวุธเป็นสินค้าท้องถิ่นที่สวยงาม เพื่อต่อกรกับความยากจนและมรสุมต่างๆ รอบตัวเพื่อตัวเองและเพื่อครอบครัว นี่คือการต่อสู้ที่ยิ่งใหญ่

-ด้านการสนับสนุนงบประมาณ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานิตาพบทบทวนสถิติที่เกิดจากการรวมกลุ่มของสตรีแต่ละชุมชนภายใต้การดูแลออกฟาร์ม โดยกลุ่มวานิตานี้จะมีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนดอกเบี้ยต่ำ ในการสร้างโอกาสให้สตรีเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจให้แก่สตรีและองค์กรของสตรี ส่งเสริมบทบาทและพัฒนาศักยภาพสตรี และเครือข่ายสตรีในการเฝ้าระวังดูแลและแก้ไขปัญหาของสตรี การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรี นำไปสู่การสร้างสวัสดิภาพ หรือสวัสดิการเพื่อคุ้มครองสิทธิของสตรี และผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ ในสังคม และยังสนับสนุนการ

จัดกิจกรรมในการพัฒนาบทบาทสตรี การสร้างภาวะผู้นำ การพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านสังคมให้แก่สตรี และองค์กรของสตรี

สรุป

จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ปลายด้ามขวานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ไม่เพียงแต่จะสร้างความสูญเสียทั้งชีวิตแน่นอนว่ามันส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้หญิงที่ต้องก้าวข้ามทั้งความเศร้าการเปลี่ยนแปลงบทบาทสู่การเป็นผู้นำที่ต้องเป็นเสาหลักในการหารายได้

การพูดคุยกับตัวแทนกลุ่ม ทำให้เราเห็นภาพสะท้อนบางอย่างที่แตกต่างไปจากสิ่งที่เราเคยรับรู้ ไม่ปฏิเสธถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้น แต่ในเส้นทางคู่ขนาน พื้นที่ ณ ปลายด้ามขวานแห่งนี้ยังคงเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ ตั้งแต่ทรัพยากรบุคคลที่มีกำลังความสามารถในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความงดงามของธรรมชาติ ความรุ่มรวยทางวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ ที่แน่นอนที่สุดก็คือในหัวใจของคนในพื้นที่ที่ต่างเชื่อมั่นว่าในท้ายที่สุดแล้ว ‘สันติภาพ’ จะเกิดขึ้นกับพวกเขาอีกครั้ง

สถาบันวานิตาฯ ก่อกำเนิดมาจากการที่ชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับ ผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสตรี ซึ่งต้องปรับตัว เป็นอย่างมากกับบทบาทที่เปลี่ยนไปเมื่อต้องกลายมาเป็นผู้ปกครองครอบครัวที่ต้องเป็นเสาหลักในการหารายได้ วัตถุประสงค์ของสถาบันวานิตาฯ คือการมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำของสตรีพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) โดยมีแนวคิดในการสร้างจุดเชื่อมประสานกลางในงานส่งเสริมกลุ่มอาชีพและสร้าง ศักยภาพทางเศรษฐกิจของสตรีในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลักษณะการให้ บริการแบบครบวงจร ตั้งแต่การเป็นแหล่งเรียนรู้ เพิ่มพูนศักยภาพ/องค์ความรู้ รวมทั้งพัฒนาทักษะในด้านธุรกิจและ ภาวะผู้นำของสตรี นอกจากนี้จะดำเนินการเชื่อมต่อกับภาคเอกชนและธุรกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อ สนับสนุนการเปิดตลาดใหม่ให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรี นอกจากการเสริมสร้างรายได้ สถาบันวานิตาฯ ยังคงเน้นการสื่อสารที่สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวของวิถีชีวิต และวัฒนธรรม ผ่านรูปแบบของสินค้าที่หลากหลายที่มาจากกลุ่มอาชีพสตรีในสามจังหวัดชายแดนใต้ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

หนึ่งในความสำเร็จของสถาบันวานิตาฯ คือการที่สามารถทำให้กลุ่มสตรีเครือข่ายมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และสนับสนุนให้กลุ่มสตรีสามารถดำเนินธุรกิจอยู่ในพื้นที่ โดยที่ไม่ต้องย้ายไปใช้แรงงานในเมือง และสามารถดึง คนที่ว่างงานเข้ามาทำงานในพื้นที่เพิ่มได้อีก ด้วย ทั้งหมดนี้จึงเป็นความเติบโตที่น่าภาคภูมิใจ และตอบใจที่ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการสนับสนุนให้กลุ่มอาชีพผู้หญิงสามารถดำเนินธุรกิจให้เติบโตไปพร้อม ๆ กับการดูแลสุขภาพ และสังคม เพราะเมื่อผู้หญิงมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น สามารถบริหารจัดการชีวิตตัวเอง ดูแลครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ สามารถพัฒนาธุรกิจ และมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และสามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ในพื้นที่ได้ ส่งผลให้เศรษฐกิจในชุมชนพื้นที่

3 จังหวัดชายแดนใต้ดีขึ้น คริวเรือน และชุมชนมีเงินหมุนเวียนจากการขายสินค้า และขยายตลาด ส่งผลให้คนในพื้นที่มีงานทำ และไม่ย้ายถิ่นฐานเพื่อออกหางานทำนอกพื้นที่ ผู้หญิงจึงสามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง นำไปสู่การมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสันติภาพอันเป็นรากฐานของปัญหาในพื้นที่ได้ในที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาบทบาทสตรีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมนานี้ที่มีต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จในชุมชน พบว่า ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการปฏิบัติตามบทบาทของผู้นำทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ บทบาทผู้นำในการกำหนดแนวทางหลัก บทบาทผู้นำในการสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิผล บทบาทผู้นำในการมอบอำนาจ และบทบาทผู้นำการสร้างตัวแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด

โดยผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมนานี้ มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางใน การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และมีการควบคุมนโยบายและกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ซึ่ง สอดคล้องกับ โสภาก ชูพิกุลชัย (2521, หน้า 75) ผู้นำ คือผู้ที่สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ที่ได้รับเลือกขึ้นมาอย่าง เป็นทางการ และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป การเป็นผู้นำมิใช่แต่เพียงเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เท่านั้นยังต้องคำนึงถึงว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ของผู้นำกับ สมาชิกภายในกลุ่มและกระบวนการทางสังคมด้วย จีรพรรณ กาญจนจิตรรา (2522, หน้า 47) ได้กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึงผู้มีความรู้ในเรื่องใด เรื่องหนึ่งอันเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่มและสามารถใช้ความรู้ที่ช่วยให้บรรลุ วัตถุประสงค์ได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นลักษณะของผู้นำในด้านการเป็นผู้มีความรู้พิเศษเหนือกว่า คนอื่นที่ทำให้เกิดความสำเร็จจากความรู้ของตนเอง

นอกจากนี้ผู้นำกลุ่มที่ประสบความสำเร็จควรมีการสร้างแรงจูงใจ ในการทำงานให้ สมาชิก มีการสร้างความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกันภายในกลุ่ม และมีการกำหนดโครงสร้าง และแบ่งหน้าที่ให้กรรมการ และสมาชิกอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ ชัชวาล อรวงศ์สุภทัต (2552) ได้กล่าวถึงผู้นำที่ดี ว่าผู้นำควรผลักดันให้มีการสร้างทีมงานและความร่วมมือ และสร้าง ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์การและทีมงานรวมถึงสร้างความชัดเจน โดยการ มอบหมายงาน ให้คำชี้แนะวิธีการทำงานและความรับผิดชอบต่องานนั้น และมีบทบาทในการ วางแผนและจัดองค์การ โดยเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนระยะยาว และกลยุทธ์ในการ ปรับตัวขององค์การต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เสนอกิจกรรมทุก ขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการต่าง ๆ จัดแบ่งทรัพยากรตามลำดับความสำคัญของกิจกรรม หรือโครงการ ตัดสินวิธีการปรับปรุงประสิทธิภาพผลผลิตและความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานในองค์การ

สำหรับบทบาทในการสร้างตัวแบบ ของผู้นำที่ประสบความสำเร็จ ผู้นำกลุ่มต้องให้ความเข้าใจ เห็นใจ และให้กำลังใจในการทำงานแก่สมาชิก มีความรับผิดชอบ เชื่อสัจย์ ต่อ สมาชิก และลูกค้ำ ดูแล สมาชิกอย่างเท่าเทียมไม่เลือกปฏิบัติ มีการสร้างแรงจูงใจ ในการทำงาน ให้สมาชิก มีการสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในกลุ่ม ซึ่งมีระดับการปฏิบัติในซึ่งสอดคล้องกับ อำไพ อินทรประเสริฐ (2542: 20) ผู้นำควรมีหน้าที่และความ รับผิดชอบในด้านการบริหาร ในด้านการปกครองคน และการฝึกอบรมและเป็น ที่ปรึกษาที่ดี ส่งเสริมให้ผู้บังคับบัญชาก้าวหน้า บำรุงขวัญและกำลังใจ ใกล้ชิดกับกลุ่มและรับผิดชอบต่อผล การปฏิบัติงาน

ทั้งนี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชนเพื่อสังคมวานิดาเป็นกลุ่มที่สามารถสร้างให้สังคมสตรีมีบทบาททาง สังคมและสามารถเป็นผู้นำคน ซึ่งสอดคล้องกับชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ (2541, หน้า 78) กล่าวว่า สตรีนิยม เป็นแนวการศึกษาที่ศึกษาโดย เอาผู้หญิงเป็นแกนกลางของการศึกษา ในขณะที่เดียวกันก็เป็นยุทธศาสตร์ใน การต่อสู้ด้วย สมเกียรติ วันทะนะ (2544, หน้า 130) สรุปไว้ว่า สตรีนิยม หรืออิตินียม คือ อุดมการณ์ ที่ พยายามส่งเสริม และยกระดับสถานภาพ บทบาททางสังคมของผู้หญิงไม่ให้ต่ำต้อยกว่าผู้ชาย สตรี นิยมจึง เห็นว่าความแตกต่างระหว่างเพศหญิง – เพศชายของบุคคล มิได้เป็นเพียงความแตกต่างทาง สรีรวิทยาตาม ธรรมชาติเท่านั้น หากเป็นความแตกต่าง ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษายบทบาทสตรีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมวานิดา กรณีศึกษากลุ่มวานิดาซึ่งกลุ่มวานิดามี การบริหารจัดการกลุ่มผู้หญิงด้วยกันและประสบความสำเร็จในระดับชุมชนที่สามารถสร้างหรือก่อให้เกิด วิสาหกิจชุมชนในชุมชนโดยการแบ่งบทบาทใน 4 ด้าน 1.บทบาทผู้นำในการกำหนดแนวทางหลัก 2.บทบาท ผู้นำในการสร้างระบบการทำงานมีประสิทธิภาพ 3.บทบาทผู้นำในการมอบอำนาจ 4.บทบาทผู้นำการสร้าง ตัวแบบ ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยสามารถปรับปรุงบทบาทหรือแบ่งบทบาทเป็นประเด็นต่างๆได้ เนื่อง มีนักวิชาการต่างๆแบ่งบทบาทของผู้นำที่แตกต่างกัน และการศึกษาครั้งนี้ เจาะจงเลือกกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มวานิดา ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ ผู้สนใจอาจขยายกลุ่มตัวอย่าง หรือเปรียบเทียบ ระหว่างกลุ่มที่สำเร็จและกลุ่มที่ควรปรับปรุงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แตกต่างมากขึ้น

บรรณานุกรม

ฤทัยทิพย์ บุญเปี่ยม การก้าวขึ้นเป็นผู้นำท้องถิ่นของสตรี กรณีศึกษาผู้นำสตรีอำเภอเกาะสีชัง

จังหวัด ชลบุรี The promotion of local women leaders: A case study of women leaders in Si-chang Island district, Chonburi Province มหาวิทยาลัยบูรพา

ปลื้มใจ, เสาวรส ผู้หญิง กับการสร้างสันติภาพชายแดนใต้ วารสารอินทนิล ทักษิณสารมหาวิทยาลัยทักษิณ

ทรงมัจฉา, สุจิตรา The Development of Political Equality for Women in Thai Society from 1967 to 2017 วารสารการวิจัย การบริหารการ พัฒนา

Mingchua, Jeerapa The Effectiveness of Thai Women Empowerment Funds Policy Implementation in Bandanlanhoi District, Sukhothai Province Journal of Modern Learning Development

พัชรารณณ์ เกิดจั่น ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของสตรีในสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, The opinion of the people on the role of female members of Ladsawai Sub-district Administration Organization\, Lumlukka District, Pathumthani province มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์

Phonjun. Weerapot Buddhist Women's Participation in Enhancing Peaceful Community In Southern Border Provinces: A Case Study of Bannok Community, Bannok Phra Sub-district, Panare District, Pattani Province วารสารสันติ กษาปริทรรศน์ มจร

สุปญญา รัตนฐา ปกรณ์ The Desirable Leadership in the Globalization วารสารมหา จุฬาลงกรณ์

องค์การ, ว ราวุฒิ ผลสำเร็จของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กรณีศึกษา อำเภอนาหว้าบุรี จังหวัดแพ ชร วารสาร นวัตกรรมกร บริหารและการ จัดการ
